

Publicerad: 01-11-2018

Richard Palmer, utredare, tel. +358 (0)18 25 4 89

Ekonomisk översikt hösten 2018

I korthet

- Den finländska konjunkturen kulminerar i år med en tillväxt runt 3,0 procent. Åland är inte i fas med den övriga finländska konjunkturen. BNP-tillväxten var enligt våra prognoser 0,5 procent förra året och ser ut att bli på samma nivå i år. Omsättningstillväxten har varit något svagare än i fjol i majoriteten av näringslivets branscher. Det råder dock en viss osäkerhet om hur sommarens siffror för färjerederierna fallit ut. Den offentliga sektorns produktionsvärde ökar i år.
- *Inflationen* beräknas hamna på 1,2 procent och *arbetslösheten* kring 3,7 procent. Den *privata konsumtionens tillväxt* ökar något i år och nästa år.
- De åländska kommunernas *samfundsskatter* för 2017 förväntas ha ökat med cirka 5,0 procent. I år beräknas summan av *klumpsumman* och *skattegottgörelsen* bli 262,2 miljoner euro och 2019 ligga kring 257,0 miljoner euro.
- *Omsättningen i det privata näringslivet* beräknas minska i år (-0,4 procents tillväxt) medan *lönesumman* växer med cirka 2,5 procent. Den fortsatta försvagningen av kronan minskar *passagerarrederiernas* försäljning till svenska kunder. Rörelsevinsten påverkas i år negativt av bunkerkostnader, som stigit med en tredjedel i förhållande till fjolåret, men som stiger endast marginellt nästa år. Omsättningstillväxten inom *transportbranschen* som helhet stärks något (till 0,4 procent) i förhållande till fjolåret. *Hotell- och restaurangbranschens* samlade omsättning ser enligt preliminära uppgifter ut att öka med 3,2 procent i år jämfört med fjolåret. Den branschövergripande landturismen hade under de två första kvartalen en svag med gradvis något starkare tillväxt av omsättningen. Inom *handelsbranschen* ökar inte den totala omsättningen i reella termer enligt den registerbaserade prognosen.
- Den internationellt inriktade *försäkringsverksamheten* fortsätter att präglas av hård konkurrens, överkapacitet, tilltagande volatilitet, ständigt ökande krav på riskbedömning. *Bankernas* rörelseresultat för 2018 förväntas som för fjolåret (2017), eller bättre. Omsättningen inom branschen *företagstjänster* ökade starkt förra året men mattas av i år till under långtidsgenomsnittet. *Personliga tjänster*, inklusive momsbelagda speltjänster, utvecklas åt andra hållet, med en rejäl uppgång i tillväxten detta år.
- Omsättningstillväxten för den åländska *livsmedelsindustrin* ser ut att bli svag, medan den *övriga industrin* efter en stark tillväxt på 7,4 procent förra året, ser ut att få en avmattning i tillväxten till 1,9 procent.
- Efter en knappt positiv tillväxt i fjol (2017) ser det ut som om vi i år får en minskning av omsättningen inom *byggbranschen*.
- Odlare av spannmål, potatis, lök, sallad, kål, djurfoder m.m. liksom kött- och mjölkproducenter, kan komma att få en nergång i förädlingsvärdet på flera tiondelar. Konsumenterna får troligen räkna med höjda livsmedelspriser under vintern. Den del av *primärnäringsarna* som är momsbelagd, främst äppel- och fiskodling får en fortsatt god omsättningstillväxt.

Den globala ekonomin

Den starka globala tillväxten håller i sig ett par år till, men den har troligen redan kulminerat. Konjunkturen fortsätter att vara gynnsam i omvärlden och Finland och Sverige ett tag framöver, men redan från och med nästa år dämpas tillväxten samtidigt i USA, Europa och Kina. BNP-tillväxten i omvärlden och världshandeln har redan dämpats något under det första halvåret i år i förhållande till fjolåret (2017).

Energipriserna har stigit i år och det råder fortsatt osäkerhet kring USA:s handelspolitik och dess konsekvenser för världsekonomin. Handelskonflikten mellan USA och Kina kommer troligtvis att minska tillväxten i båda ekonomier nästa år (2019) och samtidigt utgöra en hämsko på tillväxten i den globala ekonomin. Den övriga världen har nu börjat utveckla regionala handelsöverenskommelser och diversifiera sina handelsmönster.

Förhoppningsvis kan det stundande valet till kongressen i USA i november avhålla Trumpadministrationen från en alltför långtgående eskalering av handelskonflikten.

Även den politiska osäkerheten och turbulensen på marknaderna i Latinamerika och den ökade geopolitiska osäkerheten i Mellersta Östern skapar osäkerhet.

Energipriserna förväntas sjunka något under det närmaste året, men samtidigt har vi ett ökande resursutnyttjande som pressar inflationen uppåt.

BNP-tillväxten i eurozonen mattas gradvis av under de kommande åren. Industriproduktionens tillväxt i området är svagare än i fjol, något som

missgynnar länder som Finland som har en stor andel insatsvaror i sin export till Europa.

Internationella valutafonden (IMF) varnade nyligen att Storbritanniens utträde ur EU, Brexit, som ska genomföras i mars 2019, kan – om det blir i form av en ”no-deal” – komma att medföra ”substansiella kostnader” för den brittiska ekonomin. Det skulle skapas en utbudschock i varuflödet och en försvagning av pundets växelkurs och tillväxten skulle obönhörligt minska.¹ Givetvis drabbas EU:s ekonomi också, men i mindre grad. En ”no-deal Brexit” skulle även drabba tillväxten i exportberoende länder som Finland och Sverige extra hårt och därmed även indirekt och direkt drabba den åländska ekonomin.

Ett måttligt inflationstryck i omvärlden gör nu att penningpolitiken gradvis kan förväntas normaliseras och centralbankernas lågräntepolitik avvecklas.

Centralbankerna kan komma att reagera på osäkerheten i världsekonomin genom att skjuta upp utfasningen av lågräntepolitiken. Mot bakgrund av den låga arbetslösheten och en inflation under kontroll i USA förväntas den amerikanska centralbanken (FED) fortsätta att höja räntan under innevarande och nästa år.

Den europeiska centralbankens, ECB styrränta ligger sedan mars 2016 kvar på 0,0 procent. ECB avslutar sina obligationsköp i år och har aviserat en höjning av styrränta först efter nästa sommar.² Man trappar med andra ord ner den expansiva penningpolitiken

¹ [The Guardian 17, September 2018.](#)

² Sveriges riksbank (2018) Penningpolitisk rapport, september 2018, s. 5.

långsamt och med små steg. Sakta men säkert förväntas gapet mellan eurozonens och USA:s styrräntor minska, vilket också bör medföra att euron stärks gentemot dollarn.

Priset på råvaror har sjunkit sedan årsskiftet, mycket på grund av oron kring de ökande handelshindren. OPEC-kartellen har lättat på sina produktionsbegränsningar, vilket hållit tillbaka prisuppgången under de senaste månaderna.³ Den geopolitiska osäkerheten i Mellersta Östern fortsätter att lägga en riskpremie på oljepriset. *Priset på råolja* (Brent) förväntas ligga på ett medelvärde kring 75 USD per fat detta år för att sjunka marginellt nästa år (2019).

Den amerikanska ekonomiska tillväxten drivs upp av den expansiva finanspolitiken och skattesänkningarna. Arbetsmarknaden är fortsatt stark. Den eskalerande handelsdispyten med Kina kommer att påverka tillväxten negativt under årets sista kvartal och under nästa år (2019).

Sedan sommaren 2015 har det amerikanska konsumentförtroendet stärkts. I juli 2017 nådde indikatorn sitt högsta läge sedan slutet på år 2000.⁴

Den amerikanska dollarn stärktes gentemot de flesta valutorna inklusive euron under de två första kvartalen i år (2018). Tillväxtländer med makroekonomiska obalanser som Turkiet och Argentina har fått se sina valutor sjunka i värde under sommaren.⁵ I takt med att den

ekonomiska aktiviteten i den amerikanska ekonomin mattas av förväntas också dollarförstärkningen avta. Förmodligen kommer vi då att få en förstärkning av euron gentemot dollarn.

Handelskonflikten med USA hämmar *Kinas* tillväxt där ökningen av hushållskonsumtionen och investeringarna mattas av.⁶ Det här kommer förmodligen att leda till en mer expansiv politik från den kinesiska statens sida – en politik som dock har sina begränsningar eftersom skuldsättningsgraden är hög. Prognosen för *Kinas* tillväxt nästa år har skrivits ner av flera prognosinstitut.⁷ Handelskonflikten med USA och en sämre tillgång till finansiering dämpar tillväxtutsikterna för 2019 för den kinesiska ekonomin.⁸

Den *indiska* ekonomin är fortsatt stark. Tillväxten förväntas innevarande år ligga kring 7,5 procent och stärkas ytterligare 2019.⁹ För *Japans* del förväntas BNP-tillväxten falla under 1,0 procent innevarande år.¹⁰

Den *ryska* ekonomin har gynnats av uppgången i oljepriset under året. Sanktionerna kvarstår dock och rubeln har förlorat 16 procent gentemot dollarn under året.¹¹ Under hösten

---

rapport, s. 15.

⁶ Economist Global Forecasting Service (2018) *Global Outlook Summary August 16th 2018*.

⁷ Se t.ex. Economist Global Forecasting Service (2018) *Global Outlook Summary August 16th 2018*.

⁸ Economist Global Forecasting Service (2018) *Global Outlook Summary August 16th 2018*.

⁹ SEB (2018) Nordic Outlook – September 2018, s. 26.

¹⁰ Nordea (2018) *Nordic Outlook*, s. 10.

¹¹ BOFIT Weekly 37/2018.

---

³ Sveriges Riksbank (2018) Penningpolitisk rapport, s. 20.

⁴ The Conference Board (*The Consumer Confidence Survey*).

⁵ Sveriges Riksbank (2018) Penningpolitisk

ökade de internationella spänningarna när USA deklarerade att man tänkte gå vidare med ytterligare sanktioner och situationen i Syrien spetsade till sig ännu en gång.

Tillväxtutsikterna för *euroområdet* är fortsättningsvis hyfsade; drygt 2,0 procent innevarande år med en liten avmattning nästa år. ECB skriver i sin senaste makroekonomiska framtidsbedömning att "Tillbakagången från mycket höga tillväxtnivåer [2017] beror främst på ett svagare stöd från utrikeshandeln, vilket återspeglar effekten av att den globala handeln har försvagats, i förening med eurons tidigare appreciering."¹²

Tremånaders Euribor-räntan fortsätter av allt att döma att ligga på den negativa sidan under det innevarande året. Den låg fortfarande i augusti på minus 0,319 procent, men har börjat att sakta krypa uppåt; bli mindre negativ. Av allt att döma är vi i början av en period med gradvisa räntehöjningar. ECB förväntar sig att tremånaders Euribor når 0,0 procent om två år (2020) Centralbanken ligger troligen kvar på sin nollränta och höjer först någon gång under hösten 2019.¹³

Den positiva trenden för hushållens *förtroendeindikator* inom eurozonen under 2016–2017 bröts i början av innevarande år och har visat en neråtgående trend sedan dess.¹⁴ Ändå kan vi konstatera att arbetsmarknaden har stärkts och att hushållens ekonomi

stöds av en fortsatt finanspolitisk stimulans.

Sysselsättningen har ökat, samtidigt som både inflation och löner stiger något. Prognosinstituten förväntar sig en BNP-tillväxt runt 2 procent per år 2018–2020.

Finland

Finlands ekonomi har ångan uppe – för tillfället. Av allt att döma kommer den samlade produktionens årliga värde detta år sent omsider att överstiga den tidigare toppnoteringen innan finanskrisen 2008. Den främsta drivkraften är tillverkningsindustrin, där vi kan räkna med en fortsatt tillväxt på 4–5 procent under det närmaste året. Den inhemska konsumtionen kommer gradvis att ersätta exporten som tillväxtmotor under de kommande två åren.¹⁵

Prognoserna för den *finländska BNP-tillväxten* i år fortsätter att revideras uppåt. *Finansministeriet* väntar sig att tillväxten hamnar kring 3,0 procent detta år, för att sedan dämpas till 1,7 procent år 2019.¹⁶ När tillväxten i den globala ekonomin som väntat mattas 2020 kommer även Finlands exporttillväxt försvagas.¹⁷

Konkurrenskraftavtalet har visserligen gynnat exportindustrin men den medföljande svaga löneutvecklingen har också hämmat tillväxten av hushållens köpkraft. Som ett resultat av en allt stramare arbetsmarknad börjar

---

¹² ECB (2018) *September 2018. Makroekonomiska framtidsbedömningar för euroområdet* av ECB:s experter.

¹³ SEB (2018) *Nordic Outlook*, September 2018, s. 19.

¹⁴ European Commission (2018) *Business and Consumer Surveys*.

---

¹⁵ Nordea Economic Outlook 3/2018, s. 26.

¹⁶ *Finansministeriet, Ekonomisk översikt hösten 2018*, s. 3. Vissa analytiker tror nu på en BNP-tillväxt på strax över 3 procent för innevarande år SEB (2018) *Nordic Outlook*, *September 2018*, s. 41. Nordea *Economic Outlook 3/2018*, s. 26.

¹⁷ Nordea *Economic Outlook 3/2018*, s. 26.

lönerna dock nu stiga men knappast så mycket mer än inflationen, vilket ger en svag reallönetillväxt. Svagare efterfrågan från utlandet, press uppåt på lönerna framöver och en ofördelaktig växelkurs pressar exportindustrin. Sammantaget förväntas exportens volym öka med 4,9 procent i år och dämpas ytterligare till 3,9 procent nästa år enligt Finansministeriet.¹⁸

Konjunkturindikatorn för produktionen steg trendmässigt under åren 2015–2016 och nådde över 2010 års nivå. Trenden fortsatte uppåt under 2017 och enligt Statistikcentralens prognoser har bruttonationalprodukten och sysselsättningen ökat under andra kvartalet 2018.¹⁹

Inflationen har under det senaste kvartalet drivits uppåt av stigande bränslepriser och väntas i år hamna kring 1,1 procent för att därefter stiga till 1,5 år 2019.

Arbetsmarknaden har utvecklats starkt, med en god sysselsättningstillväxt motsvarande ca 2 procent under det senaste året.²⁰ Antalet lediga platser har ökat och tillgången på arbetskraft minskar, vilket innebär att vi kommer att få en allt markantare *mismatch* mellan utbud och efterfrågan. Vi ser redan nu en begynnande brist på kvalificerad arbetskraft. På sikt framstår arbetskraftens svaga tillväxt som en allt större utmaning för Finland.

Arbetslösheten har dock utvecklats i

gynnsam riktning under de senaste åren. Den förväntas sjunka till 7,5 procent i år och fortsätter att sjunka så att den hamnar under 7 procent 2020.²¹ Banken SEB spår att den sjunker så lågt som till 6,2 procent 2020.²²

Hushållens förtroende för ekonomin stärktes trendmässigt ända från slutet av 2015 fram till sista kvartalet 2017. I oktober förra året nåddes den högsta noteringen på mer än 20 år. Sedan dess har förtroendeindikatorn gradvis sjunkit under innevarande år. Förtroendet ligger dock fortfarande långt över medelvärdet för perioden sedan år 2000.

Den *privata konsumtionen* förväntas öka under innevarande och nästa år i takt med stigande inkomstnivåer och förbättrad sysselsättning. En stor del av ökningen ser ut att bli lånefinansierad vilket innebär att hushållens sparande fortsätter att sjunka.²³ Inom parentes sagt är förstås denna förväntade ökning av konsumtionen gynnsam för det åländska näringslivet, i synnerhet för passagerarsjöfarten. Tillväxten i den disponibla inkomsten mattas dock med stigande inflation.

Lönesumman ökar i år med över 4 procent, men sjunker något nästa år.

Den goda tillväxten i år gör att den finländska statens skuld som andel av BNP förväntas sjunka under 60 procent till 2020. Ändå kan den förestående avmattningen i tillväxten innebära att de offentliga finanserna inte hinner komma i balans och att det

¹⁸ [Finansministeriet, Ekonomisk översikt hösten 2018](#), s. 27.

¹⁹ [Statistikcentralen, Konjunkturindikator för produktionen](#)

²⁰ SEB (2018) *Nordic Outlook*, September 2018, s. 41

²¹ Nordea Economic Outlook 3/2018, s. 26.

²² SEB (2018) *Nordic Outlook*, September 2018, s. 41

²³ [Finansministeriet, Ekonomisk översikt hösten 2018](#), s. 13–14.

finanspolitiska manöverutrymmet kommer att förbli begränsat under flera år framöver.

Den största nedåtrisen i prognosen för den finländska ekonomin är att de internationella investeringarna och handeln under den närmaste tiden störs oväntat mycket av handelshinder. Finland behöver få exportera sina insats- och industrivaror för att kunna hålla BNP-tillväxten uppe.

Sverige

Sveriges BNP ökade mer än väntat det andra kvartalet i år, enligt det svenska Konjunkturinstitutet.²⁴ Enligt SCB (Statistiska Centralbyrån) var hushållskonsumtionen den komponent i försörjningsbalansen som bidrog klart mest till BNP-tillväxten under årets andra kvartal.²⁵

Hushållens konsumtionsindikator visar en stark tillväxt sedan det senaste årsskiftet.²⁶ Även exporten och industrin har drivit på tillväxten. Investeringsstakten var ändå svag med en avtagande takt i bostadsbyggandet.

Omvärldens efterfrågan på svenska varor är fortsatt stark och den inhemska efterfrågan är god. Sammantaget innebär detta att de flesta prognosinstitut nyligen har uppreviderat BNP-tillväxten för 2018. Konjunkturinstitutet lägger sig i sin bedömning på 2,6 procent och banken SEB ger ett ännu högre bud på 2,9 procent.²⁷ SEB höjde också nyligen sin prognos för 2019 till

2,4 procent.

Den svenska regeringen har fortsatt sin expansiva finanspolitik och Riksbanken ligger kvar på sin minusränta trots att den svenska ekonomin fortfarande befinner sig i en högkonjunktur. Utslaget av riksdagsvalet i början av september, med det oklara parlamentariska läget, riskerar att skapa osäkerhet kring vilken finans- och arbetsmarknadspolitik som kommer att föras framöver.

Förtroendet hos de svenska hushållen för den egna ekonomin och även landets ekonomi sjönk trendmässigt från det sista kvartalet 2017 till och med juli innevarande år (2018). Därefter har förtroendet stärkts och ligger nu återigen över genomsnittet för perioden 2000–2016.

Den svenska arbetsmarknaden är fortsatt stark. Arbetslösheten förväntas ligga kring 6,2 procent i år och nästa år och sysselsättningsgraden fortsätter att stärkas.²⁸ Lönetrycket bedöms dock bli fortsatt svagt det närmaste året. Även inflationstrycket sammantaget bedöms bli så svagt att inflationsmålet inte nås. Därmed minskar sannolikheten för att Riksbanken ska höja räntan inom det närmaste halvåret.

Sedan 2013 har *den svenska kronan* trendmässigt försvagats i förhållande till euron; från ett genomsnitt på 8,65 för en euro 2013 till 9,64 år 2017. Trots den starka ekonomiska konjunkturen har kronförsvagningen fortsatt. Kronans växelkurs i förhållande till euron var i september i år (2018) 10,44 för en euro, vilket är långt under långtidsmedelvärdet för 2000-talet (9,23).

²⁴ Konjunkturinstitutet (2018) Uppdatering av konjunkturbilden. Augusti 2018.

²⁵ SCB-indikatorer, september 2018.

²⁶ Ibid., s. 8.

²⁷ Konjunkturinstitutet (2018), s. 3, SEB (2018) *Nordic Outlook*, September 2018, s. 47.

²⁸ Konjunkturinstitutet (2018).

Den viktigaste variabeln för kronkursen är Riksbankens styrränta. En ökad osäkerhet om det internationella handelssystemet och om den ekonomiska utvecklingen i Turkiet och Italien, har bidragit till att kronan försvagats över sommaren. Enligt svenska riksbanken har också marknaden ”i viss mån reviderat ned sina förväntningar på reporäntans nivå de kommande åren”, vilket även det bidragit till kronförsvagningen.²⁹

Att riksbanken än en gång skjuter fram räntehöjningen är dåliga nyheter för åländska företag med tjänste- och varuexport till Sverige, eftersom det fördröjer kronförstärkningen. Valets utgång, med en relativt måttlig framgång för de högerextrema Sverigedemokraterna och de efterföljande lugna reaktionerna från marknadsaktörerna, gör emellertid att förväntningarna om en räntehöjning senast nästa vår kvarstår.

Riksbanken förutspår en gradvis förstärkning av kronan under 2019. Den rätt omfattande importen från Sverige till Åland skulle då å andra sidan fördyras, men nettoeffekten av en starkare krona i förhållande till euron skulle vara positiv.

Åland

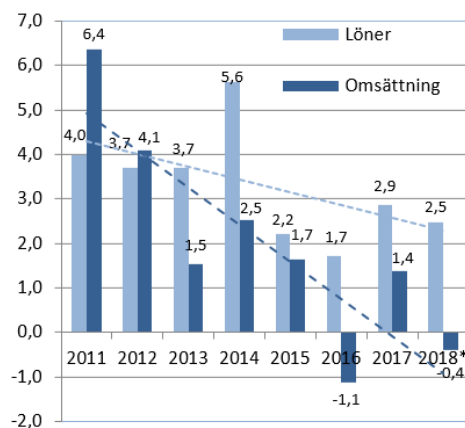
Efterfrågan för den åländska exporten – i synnerhet inom färjesjöfarten och turismen – hos svenska kunder begränsas fortsättningsvis av den svaga kronan. För den finländska marknaden är utsikterna bättre för tillfället, men redan nästa år när tillväxten mattas kan efterfrågan på den marknaden försvagas.

²⁹ Sveriges Riksbank (2018), Penningpolitisk rapport. September 2018, s. 13.

I princip borde den åländska ekonomin gynnas av den för tillfället allmänt starka finländska ekonomin. Den fortfarande starka optimismen hos finländska hushåll borde gynna passagerarrederierna i form av fler resande och ökad försäljning. Men som vi ska se verkar konjunkturförstärkningen hittills inte ha givit någon större injektion till den åländska ekonomin och det i en situation när vi räknar med att den starka finländska konjunkturen sakta börjar klinga av redan nästa år.

Enligt ÅSUB:s registeruppgifter har den årliga tillväxten av värdet på den samlade *omsättningen i det privata näringslivet* trendmässigt sjunkit sedan 2011 (Se Figur 1 nedan).

Figur 1. Omsättningens och lönesummans tillväxt i det åländska näringslivet, (procent), 2011–2018

Omsättningens tillväxt mattades från positiva 6,4 procent det året till en minskning av den samlade produktionen motsvarande -1,1 procent 2016, allt räknat i nominella värden.

Den svaga utvecklingen 2016, berodde bland annat på en nergång inom bygg- och framför allt inom den dominerande transportsektorn. Under fjolåret sedan

(2017) var tillväxten 1,4 procent och för innevarande år får vi enligt prognosen en minskad omsättning på -0,4 procent. Enligt den analysen får vi – som framgår den mörkare, streckade linjen i *Figur 1* en neråtlutande trendlinje.

Det är dock möjligt att den varma sommaren kommer att ge utslag i form av en bättre än väntad omsättnings-tillväxt för färjerederierna under årets tredje kvartal, vilket skulle förbättra den sammanlagda omsättnings-tillväxten i det privata näringslivet.

Den årliga tillväxten av den totala lönesumman har även den avtagit under 2011–2016, om än inte i samma takt som omsättningens.³⁰ Lönesummans tillväxt i det privata näringslivet låg något över genomsnittet under fjolåret; 2,9 procent, för att sedan i år enligt prognosen mattas något till 2,5 procent innevarande år.

Prognosen för innevarande år är i linje med de återhållsamma förväntningarna på tillväxten av antalet sysselsatta som presenterades i årets Arbetsmarknadsbarometer.³¹ Som jämförelse kan man nämna att Finansministeriet förväntar sig en mycket god tillväxt av lönesumman; motsvarande 4,2 procent för hela Finland.³² Att lönesumman växer betydligt sämre än Finlands totalt är förstås ett negativt tecken för den åländska ekonomin.

Svaren på ÅSUB:s konjunkturenkät riktad till de åländska företagen våren 2018 visade att det inom det privata

näringslivet sammantaget fanns en liten övervikt för dem som förväntade sig en viss men svag positiv tillväxt av omsättningen. Detsamma gällde personalstyrkans tillväxt – men där var förväntningarna ännu svagare.

ÅSUB:s registerbaserade data för årets första två kvartal och prognos för de tredje och fjärde kvartalen pekar på en svagare utveckling än väntat när det gäller omsättningens utveckling. Av det att döma har den finländska konjunkturförstärkningen under året med en BNP-tillväxt på förväntade 3 procent inte fått någon större effekt på Åland.

Under de tio åren efter Lehman Brotherskraschen har den åländska ekonomin stagnerat – i första hand som en följd av sjöfartens nergång.

Den åländska ekonomins övergripande problem är att samtidigt som denna nergång resulterat i en "ofrivillig" diversifiering av näringslivet, så har inte det övriga näringslivet nått den volym och tillväxtpotential som skulle krävas för att fylla luckan som nergången inom den åländska sjöfarten lämnat.

Enskilda företag inom till exempel *high tech*-industrin och företag med högre kunskapsinnehåll inom bank- och försäkring har lyckats väl givet förutsättningarna, men de har ännu inte blivit tillräckligt stora för att kunna ta över och bidra till den samlade ekonomin i egenskap av tillväxtmotorer i samma omfattning som sjöfarten gjorde tidigare.

Den verkligt starka tillväxten har istället återfunnits punktvis exempelvis inom branscher med jämförelsevis lågt kunskapsinnehåll som t.ex. fiskodlingen.

---

³⁰ Detaljerade branschvisa uppgifter för omsättningens och lönesummans tillväxt finns i ÅSUB:s databas.

³¹ ÅSUB Rapport 2018:4, Arbetsmarknadsbarometern 2018 s. 24.

³² Finansministeriet, Ekonomisk översikt hösten 2018, s. 51.

Prisökningen på Åland förra året (2017) skiljde sig markant från hela Finlands; KPI var 1,7 procent på Åland att jämföra med 0,7 procent i hela Finland. I första hand var det prishöjningarna inom kategorin hälsovård som drev upp inflationen på Åland och stod för cirka hälften av den totala prisökningen. Inflationen på Åland har hittills i år

BNP-tillväxten på Åland nådde 3,1 procent år 2015, det senaste året för vilket vi har slutliga siffror. Enligt våra preliminära beräkningar för 2016 blev det en avmattning till 1,1 procent, när den offentliga sektorn minskade i förhållande till året innan (*Tabell 1*).³³ Därefter följde en fortsatt avmattning i det privata näringslivet, samtidigt som den offentliga sektorn fortsatte att

Tabell 1. Nyckeltal för den åländska ekonomin 2014–2018

	2014	2015	2016*	2017*	2018**
BNP till marknadspris (volymförändring, %)	0,3	3,1	1,1	0,5	0,5
Befolkningsförändring (antal personer)	250	67	231	275	260–290
Flyttningsnetto	237	74	234	260	260–290
Relativt arbetslöshetstal (%)	4,0	3,8	3,7	3,6	3,7
Konsumentpriser, årlig förändring (%)	1,1	0,1	0,6	1,6	1,2
Kort ränta (Euribor 3 månader, %)	0,2	0,0	-0,3	-0,3	-0,3
Råolja (Brent, USD/fat)	99	52	44	52	75
EUR/SEK	9,10	9,35	9,47	9,60	10,40

*) Preliminära siffror för BNP och flyttningsnettot 2017 **) Prognoser.

Källa: ÅSUB, egna beräkningar för BNP, ÅSUB (Befolkning, Arbetsmarknad, Priser). Befolkningsregistercentralen, Finlands bank, *US Energy Information Administration*. ECB.

pressats upp av högre kostnader inom segmenten rekreation och kultur respektive bostäder, vatten och elektricitet. Mycket tyder på att den allmänna prisökningen på Åland blir minst lika stor som Finland som helhet detta år (2018). Genomsnittet för den månadsvisa inflationen för perioden januari-augusti detta år är 1,2 för Åland jämfört med 1,0 procent för Finland.

BNP-tillväxten

För att beräkna ekonomins totala BNP måste man förutom att beräkna värdet av produktionen i det privata näringslivet även ta i beaktande den offentliga sektorns produktionsvärde.

krympa 2017. Vi hade även en relativt hög inflation det året som sammantaget pekar på en tillväxt motsvarande 0,5 procent. ÅSUB:s prognos säger att tillväxten i det privata näringslivet fortsätter att vara lika svag i år (2018) trots att den offentliga sektorn detta år ökar sitt bidrag till BNP. Därmed har tillväxten reviderats neråt i förhållande till vårens prognos med en hel procentenhet.

ÅSUB bedömer att utsikterna för det

³³ För att beräkna den reella årliga värdeökningen av BNP används Ålands KPI som deflator. Detta år kommer inflationen på Åland att vara betydligt högre än Finlands (prognosticerade 1,6 respektive 0,9 procent).

privata näringslivet sammanvägt för det innevarande året har försämrats något i förhållande till läget i våras. Det verkar bli en viss avmattning av aktiviteten i dominerande branscher, men variationen är som så ofta stor mellan och inom olika branscher. Det kan emellertid inte uteslutas att den sammantagna bilden blir något ljusare igen när siffrorna för färjerederiernas resultat för tredje kvartalet blir kända. Å andra sidan kan en fortsatt uppgång i bränslepriserna verka åt andra hållet.

Befolkningsutvecklingen

ÅSUB:s grova bedömning utgående från preliminära uppgifter säger att vi i år får en befolkningsökning motsvarande 260–290 personer, vilket skulle vara klart över genomsnittet för perioden efter år 2000.

Angående flyttningsrörelsen vet vi i alla fall att nettot (209 personer) för de två första kvartalen i år (2018) var större än för motsvarande period förra året (190). Det är med andra ord fullt möjligt att vi får ännu en fortsättning på de senaste årens goda befolkningsökning med ett netto över det årliga genomsnittet för perioden sedan år 2000.

Sysselsättningen

För närvarande sker en viss positiv volymtillväxt av arbetskraften och rekryteringsbehovet är relativt högt.³⁴ Den sysselsatta arbetskraftens volym förväntas öka med 44 årsverken, eller 0,4 procent. Ett fortsatt högt antal pensioneringar tillsammans med varierande tillväxtförväntningar inom näringslivet håller rekryteringsförväntningarna uppe trots den beskedliga nettotillväxten. Fjolårets starka optimism inom näringslivet har

dämpats och vi ser i år mer återhållsamma förväntningar på det kommande året i de flesta branscher.

Den uppåttrend i det *relativa arbetslöshetstalet* som har fortgått sedan 2008 ser ut att ha brutits efter 2014 när det nådde 4,0 procent (Tabell 1). Arbetslösheten ser ut att fortsätta att ligga kvar på en något lägre nivå – uppskattningsvis 3,7 procent på årsbasis.

Den privata konsumtionen

Räntorna är fortsättningsvis låga och förtroendet för ekonomin hos de åländska hushållen relativt starkt – om Åland följer det allmänna finländska mönstret. Men även på Åland, liksom i Finland i stort, har löneökningarna hållits tillbaka av konkurrenskraftspaketet. Lönerna förväntas öka med cirka 1 procent innevarande och nästa år, vilket ungefär motsvarar inflationen, varför vi inte kan vänta oss någon egentlig reallöneökning under den tiden.

En något starkare sysselsättning kan öka hushållens inkomster totalt, vilket vi utgår ifrån att ger en motsvarande tillväxt av konsumtionen, uppskattningsvis med cirka 2 procent per år i genomsnitt. Den svaga reella inkomstökningen innebär ändå att konsumtionen till viss del finansieras med minskat sparande och ökad skuldsättning.

Det gör även att den privata skuldsättningen på Åland fortsätter att öka. Skuldsättningsgraden på Åland ligger över Finlands totalt, samtidigt som tillväxten av den disponibla inkomsten varit i stor sett densamma, vilket förmodligen betyder att de åländska hushållen är extra sårbara för kommande räntehöjningar.

³⁴ ÅSUB Rapport 2018:4 Arbetsmarknadsbarometern (2018).

De åländska hushållens skuldsättning är relativt hög, vilket förmodligen betyder att de är sårbara för räntehöjningar.³⁵ Medan de finländska hushållens skulder ökade med i medeltal 1,9 procent per år 2014–2017 ökade de åländska hushållens skulder med 4,9 procent per år under samma period.³⁶

Hur ser då utsikterna ut för den offentliga sektorns ekonomi i stort ut?

Den offentliga sektorn

Enligt preliminära uppgifter från skatteförvaltningen kommer kommunalskatterna på förvärvs-inkomster att minska med 2,9 procent för de åländska kommunerna år 2017. För hela Finland förväntas en minskning på 1,3 procent. Ungefär en fjärdedel av de minskade förvärvsskatteintäkterna på Åland beror på sänkta skattesatser, medan skatteintäktsminskningen på fastlandet mildrades något av att skattesatserna justerats marginellt uppåt. Den huvudsakliga förklaringen till de minskade skatteintäkterna 2017 är införandet av det finska konkurrenskraftsavtalet och dess effekter på skatteavdrag. Förändringen i skatteintäkter 2017 är därför inte indikativ för den ekonomiska utvecklingen på samma sätt som i normala fall. ÅSUB:s prognos för innevarande år är att de åländska kommunernas debiterade förvärvsskatter ökar med drygt tre

procent.

Utifrån preliminära uppgifter för 2017 väntas samfundsskatterna öka med cirka fem procent för de åländska kommunerna, vilket kan jämföras med en ökning på cirka två procent för alla Finlands kommuner sammantaget. Bägge ökningarna skulle vara två procentenheter större om inte kommunernas andel av samfundsskatteutdelningarna hade minskats. Prognostisering av samfundsskatterna utifrån företagens driftöverskott samt hittills redovisade belopp är svårt, men de idag tillgängliga siffrorna pekar på att samfundsskatterna kommer att vara ganska oförändrade 2018.

För år 2017 fastställde Ålandsdelegationen klumpsumman till 231,0 miljoner euro. Detta var en höjning med ca 3,6 procent från 2016. Enligt Finansministeriets förslag till andra tilläggsbudget för staten 2018 förväntas klumpsumman bli 247,0 miljoner euro 2018, vilket skulle innebära en ökning med 6,9 procent eller 16,0 miljoner euro. Cirka 6,5 miljoner av 2018-års klumpsumma beror dock på engångsintäkter för staten.

Utifrån statsbudgetpropositionen för 2019 väntas klumpsumman nästa år minska med ca 1,8 procent och då utgöra 242,6 miljoner euro. Om man bortser från engångsintäkterna 2018 skulle det dock röra sig om en växande klumpsumma även 2019.

Skattegottgörelsen till landskapet, den så kallade flitpengen, blir aktuell då de i landskapet debiterade inkomstskatterna överstiger 0,5 procent av motsvarande skatt för hela Finland. År 2015 uppgick flitpengen till hela 23,9 miljoner euro. Den ovanligt höga flitpengen år 2015 berodde till stor del

³⁵ De åländska hushållens skulder har växt med 40 procent i (löpande priser) efter finanskrisen 2008, medan de i Finland som helhet växt med 18 procent ([ÅSUB Översikter och indikatorer 2017:4 Ekonomisk översikt hösten 2017](#), s.10).

³⁶ Kvoten av hushållets totala skulder och den disponibla inkomsten ([Statistikcentralen, Finland](#)).

på ovanligt höga kapitalinkomster samt en bättre utveckling av samfundsskatterna på Åland jämfört med fastlandet.

Flitpengen återgick till en mer normal nivå 2016, som är det senaste år som flitpengen fastställts för, och uppgick då till 15,2 miljoner euro. Enligt ÅSUB:s prognoser väntas flitpengen sjunka med cirka en miljon euro 2017 då de fastländska skatteintäkterna ser ut att utvecklas starkare än de åländska. I dagsläget väntas sedan inga större förändringar för 2018.

För skattegottgörelsen är systematiken sådan att 2017 års belopp tas upp i 2019 års budget. För 2017 var summan av klumpsumman och flitpengen 255,0 miljoner euro. I år beräknas summan av de två stiga till 262,2 miljoner euro och 2019 till ca 257 miljoner euro.

Utvecklingen i det privata näringslivets branscher

Den allmänna internationella sjöfartskonjunkturons relevans för åländsk shipping gäller i första hand det enda större kvarvarande torrlasteriet och tankerverksamheten. Färjerederierna verkar under specifika villkor för just deras segment. Gemensamt för alla segment är förstås förändringar i bunkerkostnaderna.

Den åländska sjöfarten borde i princip kunna dra nytta av Finlands förbättrade ekonomiska tillstånd. Emellertid framstår i praktiken andra, för de olika segmenten specifika konjunkturella krafter, som starkare faktorer än den allmänna ekonomiska konjunkturen.

De åländska rederierna inom den åländska såväl passagerar- som tankersjöfarten är finansiellt stabila, vilket minskar den ekonomiska risken

när man nu satsar på nybyggen.³⁷ Annars får man konstatera att på kortare sikt ser 2018 resultatmässigt ut att återigen bli ett relativt svagt år för sjöfartsbranschen som helhet. Detta med den reservation som vi tidigare framhållit, nämligen att sommar- månadernas resultat för passagerarsjöfarten ännu inte är känt.

Rörelsevinsterna påverkas i år negativt av bunkerkostnaderna, som stigit med en tredjedel i förhållande till fjolåret. Med en förväntat liten minskning av bunkerpriserna nästa år och samtidigt en svensk marknad understödd av en något starkare krona och en fortsatt stark finländsk efterfrågan förväntar vi oss att *passagerarrederierna* sammantagna kommer att ha förutsättningar att visa ett något förbättrat rörelseresultat för 2019 i förhållande till 2018. Den hårda konkurrensen och fortsatta överetableringen av tonnage begränsar fortsättningsvis tillväxtpotentialen.

Flera faktorer samverkar till att många bedömare tror på en förstärkning av euron i förhållande till den amerikanska dollarn det närmaste året. Dit hör att minskningen av andelen reservvaluta som världens länder håller i USD fortsätter att minska och att den nuvarande amerikanska administrationen har en ambition att hålla nere dollarns värde. Man tror inte heller att FED:s näraliggande räntehöjningar ger USD tillräckligt stöd för att motverka en försvagning.

En försvagning av den amerikanska dollarn framöver skulle gynna passagerarrederierna som har större delen av inkomsterna i euro men betalar sin bunker i USD.

---

³⁷ Ålands Sjöfart, diverse upplagor, Sjöfartstidningen, diverse upplagor.

Den åländska *tankerverksamheten* hade av flera orsaker det motigt under sitt senaste räkenskapsår (april 2017–mars 2018). Oljepriset har höjts, utbudet av fraktkapacitet har fortsatt att öka och bunkerpriset har stigit. Även nettoeffekten av försvagningen av den amerikanska dollarn är negativ för verksamheten eftersom man har merparten av sina intäkter i USD.

Under det andra kvartalet i år (2018) visade den ledande internationella indikatorn för tankerfrakter (*Worldscale*) en uppåtgående trend för frakter på Nordsjö- och Östersjöhamnar, för att återigen falla tillbaka under det tredje kvartalet.

Den åländska tankerverksamheten har ambitionen att ligga i framkant och har sedan 2014 satsat på ett nybyggnadsprogram. Under en längre tid har tankerredier kunnat beställa nya fartyg som finansierats med billiga lån. Just inom segmentet aframaxtankers (80 000–100 000 DWT) är för tillfället nybyggen svårfinansierade, men här har det åländska rederiet en konkurrensfördel av att ha egna pengar att investera för.

Det största åländska torrlastredieriet har lyckats hålla hela sitt tonnage i arbete. Ett av fartygen har långtidskontrakt med en finländsk papperstillverkare fram till december 2020 och övriga har som det ser ut idag förnyelse av egna fraktkontrakt och kontrakt fram till slutet av 2019 för fartyg i *time charter*.

Omsättningstillväxten inom *transportbranschen* totalt återspeglar nergången inom sjöfarten. Årsgenomsnittet var 1,4 procent för perioden 2009–2017, samma som den genomsnittliga årliga inflationen, vilket innebär att branschen i reella priser hade nolltillväxt.

Inom transportbranschen inklusive landtransporter bedömer ÅSUB att omsättningstillväxten blir något starkare än fjolåret; kring 0,4 procent.

Tillväxten av den samlade lönesumman i branschen bedömer vi kommer att utvecklas något starkare (0,7 procent) och fortsätta att med knapp marginal ligga på den positiva sidan – i nominella termer. I reella termer ser det ut som att branschens lönesumma minskar under innevarande år (2018).

Denna svagare utveckling för branschens omsättning och löner ser ut att vara i linje med vad branschföretagen bedömde i våras, även om man då var ännu mer negativ om personalstyrkan.³⁸

Hotell- och restaurangbranschen hade en omsättningstillväxt över långtidsmedelvärdet åren 2015–2016. Året efter det (2017) följde en avmattning till 0,4 procent i nominella termer. Enligt ÅSUB:s preliminära statistik för övernattnings under årets turistsäsong ser det – som man skulle kunna tro – gynnsamma sommarvärdet inte ut att ha gynnat inkvarteringssiffrorna.

Under årets första åtta månader har hotellen haft 165 532 övernattnings, vilket jämfört med samma period 2017 innebär en minskning om drygt två procent.³⁹ Denna minskning kan dock inte avläsas i de omsättnings- och lönesiffror för branschen som vi hittills fått in. Branschens samlade omsättning ser enligt dessa preliminära uppgifter istället ut att öka med 3,2 procent i år jämfört med fjolåret.

³⁸ ÅSUB Rapport 2018:2, Konjunkturläget våren 2018, s. 46.

³⁹ ÅSUB Statistikmeddelande. Turism 2018:8.

Läget är med andra ord ännu något oklart när det gäller prognosen för årets utfall för *hotell- och restaurang*. Som läget är nu ser även tillväxten av omsättningen för den branschövergripande landturismen ut att öka något under innevarande år.

Förändringar i omsättningstillväxten i den åländska *handelsbranschen* beror till stor del på hur internethandeln och priset på drivmedel utvecklas. Som helhet visade branschen en återhämtning i omsättningen 2016 från en djup nedgång året innan. Priset på olja och drivmedel steg det året och därmed ökade hela branschens omsättning i värde. Året därpå blev tillväxten nominellt svagt positiv. ÅSUB bedömer att facit för tillväxten av branschens omsättning kommer att sluta kring noll, givet den uppgång i bränslepriserna vi sett under året sedan det andra kvartalet. Lönesummans tillväxt å sin sida pekar i en mer positiv riktning för detta år.

Emellertid bedömer vi att facit för tillväxten av branschens omsättning kommer att sluta mindre negativt, givet den uppgång i bränslepriserna vi sett under året sedan det andra kvartalet. Registeruppgifterna för lönesumman i handelsbranschen visade på ett nominellt svagt positivt år i fjol (2017). Lönesummans tillväxt pekar i desto mer positiv riktning för detta år; 4,6 procent.

De åländska *bankernas* sammantagna räntenetto har fortsatt att öka blygsamt medan placeringsnettot fortsätter att som under senaste åren utvecklas starkare. Utlåningen minskar något – bland annat beroende på att bankerna har blivit mer försiktiga, men också på grund av förväntningar om framtida räntehöjningar.

De åländska hushållen har en hög skuldsättningsgrad jämfört med Finland i övrigt och man kan anta att man drar öronen åt sig när allt fler antydningar om räntehöjningar börjar synas.

Bankernas sammanvägda rörelseresultat för 2018 förväntas bli ungefär som ifjol.⁴⁰

Marknaden för den internationellt inriktade delen av *försäkringsverksamheten* fortsätter att präglas av hård konkurrens, överkapacitet och en tilltagande volatilitet. Verksamheten ställs inför ständigt ökande krav på riskbedömning och kalkylering av förväntade kostnader.

Inkomsterna från marinpremier globalt växte med 2 procent 2017, samtidigt som man fick en ökande *mismatch* mellan försäkringsbolagens inkomstnivåer och den risk som bolagen omfattar.⁴¹ Tillväxten härrör främst från en uppgång i den internationella handeln och från USA-dollars försvagning. Ändå är tillväxten lägre än världshandelns tillväxt. I och med att den åländska marinförsäkringsverksamheten är inriktad på relativt sett mindre tonnage på de skandinaviska och baltiska marknaderna har man förmodligen kunnat undvika att öka den risk som beror på att den genomsnittliga

---

⁴⁰ Ålandsbanken APB, Halvårsrapport januari-juni 2018 s.6. [Tidningen Åland 17 augusti 2018](#).

⁴¹ [International Union of Marine Insurance \(2018\)](#). Global marine premiums up by 2% but challenges remain for marine underwriting, says IUMI, 17th September 2018. Mellan 2012 och 2016 sjönk marinförsäkringsraterna i Europa med drygt 20 procent. Den långsiktiga trenden i premierna på försäkring av last har ända sedan år 2000 varit betydligt svagare än världshandelns tillväxt.

storleken på fartygen ständigt ökat.

Möjligheterna för tillväxt genom internationell expansion på nya marknader inom sjö- och transportförsäkring har förbättrats något under 2017–2018.

Branschen *företagstjänster* omfattar många olika verksamheter, såväl mindre hemmamarknads- som några större exportinriktade företag inom bland annat IT. Branschens omsättning visade en stark tillväxt 2015–2017. År 2017 nådde den 6,8 procent. I år mattas tillväxten av enligt våra preliminära registeruppgifter och hamnar kring 1,6 procent vilket är klart under medelvärdet för branschen under perioden 2009–2017.

Denna prognos är någorlunda i linje med branschens egna förväntningar i vårens konjunkturbarometer. När det gäller lönesummans tillväxt, däremot, motsvaras årets svaga tillväxt – minskning de facto – inte av de relativt positiva förväntningar på expansion av personalstyrkan man hade tidigare i år.

Lönesumman växte med 3,4 procent förra året, men kommer i år enligt prognosen att avsevärt mattas och till och med minska; enligt prognosen till -0,4 procent. Av registeruppgifterna att döma ser vi alltså en allmän avmattning hos branschen företagstjänster detta år.

Branschen *personliga tjänster* består till övervägande delen av småföretagare inom tvätteri, privat hälso- och sjukvårdsverksamhet osv. Här ingår även en del av spelverksamheten som en tungt vägande komponent.

En stor vägd majoritet av branschföretagen trodde i början av året på en positiv tillväxt av omsättningen. Det stämmer väl in med våra register-

uppgifter. Vi får enligt prognosen en stark uppgång i tillväxten – visserligen från en ovanligt låg, negativ, nivå året innan skall tilläggas; från -3,9 i fjol till 6,0 i år.

Den sammanlagda lönesummans tillväxttakt i branschen har varit jämn och god de senaste åren; i medeltal 5,4 procent mellan 2009 och 2017. Förra året (2017) var tillväxten dessutom ovanligt stark med 8,5 procent. Från den höga nivån räknar vi med en avmattning i år till inte mer än 1,2 procent nominell tillväxt (ungefär motsvarande inflationen).

Omsättningen inom *byggsektorn* har de senaste åren varit mycket ojämn. Den visade en kraftig uppgång 2010–2012, därefter två år av kraftig minskning av branschföretagens samlade omsättning. År 2015 kom sedan en rejäl uppgång i omsättningen (med 15,6 procent). Året därpå föll tillväxten brant då omsättningen minskade med nära 3,8 procent. Byggkonjunkturen ser svag ut hittills i år. Men variationerna är stora; några större projekt håller stora firmor igång medan husbyggare, el- och VVS-firmor har ont om projekt. Efter en knappt positiv tillväxt i fjol (2017) ser det ut som om vi får en minskning av omsättningen innevarande år på -1,9 procent i löpande priser, enligt prognosen.

Tillväxten av branschens samlade lönesumma har varit betydligt jämnare än omsättningstillväxten, i genomsnitt 4,4 procent per år mellan 2009 och 2017. Vår bedömning utifrån registerdata är att lönesummans tillväxt hamnar kring 3,1 procent i löpande priser detta år.

Branschen *övrig industri* består till stor del av företag som tillverkar plastprodukter; både *high-tech*-företag som fungerar som underleverantörer till den

internationella medicinska industrin och tillverkare av plastleksaker. För några år sedan fusionerades två tillverkare av plastslangar.

Den delen av branschen har en stabil utveckling, medan leksakstillverkningen upplever en sviktande efterfrågan. Branschen hör till de stabila i det privata näringslivet vad gäller omsättningen – särskilt den del av den som är smalt nischad mot en internationell, utomnordisk marknad.

Ända sedan 2010 har omsättningen i branschen ökat med i medeltal knappt 5 procent per år. Efter en stark tillväxt på 7,4 procent förra året ser det ut som om omsättningen faller tillbaka detta år till 1,9 procent.

Tillväxten av branschens samlade lönesumma har varit långsammare än omsättningens under senare år, något som kan tyda på förbättrad produktivitet. Lönesumman växte med 3,9 procent förra året (2017) och beräknas växa nominellt med 2,7 procent i år.

Omsättningstillväxten för den åländska *livsmedelsindustrin* var svag 2016, men återhämtade sig något förra året (2,9 procent). Innevarande år ser ut att bli ännu ett svagt år vad gäller omsättningen. Prognosen pekar på 0,4 i nominella termer, vilket innebär en liten reell minskning när den förväntade inflationen på över 1 procent tas i beaktande.

Efter två år med krympande lönesumma 2016–2017 förväntar vi oss en tillväxt i år som förmodligen kommer att ligga över långtidsmedelvärdet. Prognosen pekar på 6,5 procents nominell ökning av lönesumman i år.

För *primärnäringarnas* del kan vi konstatera att delar av det åländska lantbruket som odling av spannmål, potatis, lök, sallad, kål, djurfoder m.m. och indirekt kött- och mjölkproduktionen) drabbats hårt av sommarens extrema torka. Denna del av branschen kommer att få en rejäl nergång i förädlingsvärdet och konsumenterna får troligen räkna med höjda livsmedelspriser under vintern. Några mer omfattande stödpaket har i skrivande stund inte aviserats från myndigheterna.

I ÅSUB:s moms- och lönerregister ingår endast den del av primärnäringarna som bedrivs i bolagsform och är momsbelagd, främst äppel- och fiskodling. Lönesummans och omsättningens tillväxt inom dessa sektorer ser ut att mattas i förhållande till fjolåret, men från en i jämförelse med andra branscher exceptionellt hög nivå. Omsättningstillväxten väntas hamna kring 6,7 procent.

Sammanfattande bedömning

Det ser i nuläget ut som om den måttliga förstärkning av aktiviteten i den åländska ekonomin som det privata näringslivet förväntade sig i våras blir något svagare än väntat. Vår konjunkturbedömning från ett år sedan, nämligen att den finländska konjunkturuppgången, som drivits av tillverkningsindustrin, ännu inte verkar ha nått Åland, gäller fortfarande.

Medan tillväxten av produktionsvärdet i den privata sektorn minskar något (minus 0,2 procent) så vänder tillväxten i den offentliga sektorn och blir positiv (1,5 procent). Enligt vår prognos hamnade den samlade BNP-tillväxten på 0,5 procent förra året (2017) och stannar i år på samma nivå. Tillväxten i

den finländska ekonomin som helhet stöds inte bara av exporten utan även av stora bygginvesteringar och en positiv trend inom servicebranscherna, men ännu ser vi inga tecken på något verkligt konjunkturuppsving för den åländska ekonomin.

Referenser

Bank of Finland, Institute for Economies in Transition (2018) BOFIT Weekly 37/2018

Befolkningsregistercentralen, Finland

The Conference Board ([The Consumer Confidence Survey](#))

[ECB \(2018\) September 2018. Makroekonomiska framtidsbedömningar för euroområdet av ECB:s experter.](#)

Economist Global Forecasting Service (2018) *Global Outlook Summary August 16th 2018*

European Commission (2018) [Business and Consumer Surveys](#)

[International Union of Marine Insurance \(2018\)](#)

Finlands bank (www.suomenpankki.fi)

[Finansministeriet, Ekonomisk översikt hösten 2018](#)

[The Guardian 17, September 2018](#)

Konjunkturinstitutet (2018) Uppdatering av konjunkturbilden. Augusti 2018

Nordea (2018) *Nordic Outlook*

Rederi Ab Eckerö, årsredovisningar och övriga finansiella rapporter, diverse årgångar

Rederi Ab Hildegaard, årsredovisningar, diverse årgångar

SEB (2018) Nordic Outlook, September 2018

SCB-indikatorer, september 2018

[Sjöfartstidningen](#), diverse upplagor

[Statistikcentralen, Konjunkturindikator för produktionen](#)

[Statistikcentralen, Statistik över skuldsättning](#)

[Sveriges riksbank \(2018\) Penningpolitisk rapport, september 2018.](#)

US Energy Information Administration (www.eia.gov)

Vikingline, årsredovisningar och övriga finansiella rapporter, diverse årgångar

[Ålandsbanken APB, Halvårsrapport januari-juni 2018](#)

[Ålands Sjöfart](#), diverse upplagor

Ångfartygs AB Alfa, årsredovisningar, diverse årgångar

ÅSUB (Befolkning, Arbetsmarknad, Priser) (www.asub.ax)

[ÅSUB, Lönesummeindex för det privata näringslivet](#)

[ÅSUB, Omsättningsindex för det privata näringslivet](#)

[ÅSUB Översikter och indikatorer 2017:4 Ekonomisk översikt hösten 2017](#)

[ÅSUB Rapport 2018:4, Arbetsmarknadsbarometern 2018](#)

[ÅSUB Rapport 2018:2, Konjunkturläget våren 2018](#)

[ÅSUB Statistikmeddelande. Turism 2018:8](#)